

études paléontologiques et archéologiques aux États-Unis. Le programme de recherches prévoit à terme de fouilles communes sur les deux continents, de recherches parallèles théoriques et enfin, une publication finale des résultats. Jusqu'à présent, on a réalisé deux sessions de fouilles aux États-Unis et une session en Pologne. En même temps, on continue des travaux théoriques basés surtout sur les matériaux provenant des sites déjà creusés des deux continents. Tout d'abord, on a fait une analyse détaillée de l'environnement naturel des deux régions comparées. À côté des reconnaissances générales, on a effectué certaines différences, essentielles pour la compréhension des divergences de développement culturel. Une attention particulière de la recherche dans la période glaciaire finale, des oscillations climatiques peu nombreuses en Amérique dans cette période par rapport à l'Europe et vice versa, une plus forte différenciation de climat et de paysage dans l'Arctique arctique en Amérique par rapport à l'Europe, ainsi qu'une relation relative de glaciers couvrant considérablement de climat helado de l'Amérique du Nord, constituent une différence essentielle. À la lumière de ces différences, on reconnaît une grande influence de l'environnement sur le développement culturel de cette période. Il faut s'attendre au manque de la spécialisation de climat en Amérique, typique pour le climat de toundra en Europe ainsi qu'à certaines caractéristiques culturelles plus prononcées sur le continent américain. Une analyse comparative successive concernait le typologie et le technologie de sites des deux régions a confirmé ces suppositions. On l'a fait en appliquant principalement la méthode de typologie domestique. Cette analyse a démontré de différences importantes existant dans les inventaires de pierre des deux régions comparées. Il s'agit principalement de la réinterprétation complète de la préparation pierre de silex et de la technique technique en Amérique, d'autres nouvelles qu'interpréter d'outils retouchés, de manque complet d'outils bifaces en Europe et de manque complet de micro-lithiques et de généralisation de produits en pierre en Amérique, si typiques pour l'Arctique arctique en Europe. Les inventaires américains de la période glaciaire finale se distinguent par de différenciations culturelles, notamment prononcées dans cette période en Europe, notamment par de changements brusques de l'environnement, et la conservation continue, l'interpréter dans l'Arctique, les divergences brusques des inventaires matériels qui reflètent de divergences étonnantes. Après une analyse détaillée des données matérielles de l'ensemble des peuples chasseurs-cueilleurs des deux continents, on conclut de manière d'une manière globale les similitudes et les divergences de développement culturel des communautés comparées.

Michał Kukurowski, John Bower

Traduit par Robert Stolarski

KOŁOKWIUM MIĘDZYNARODOWE "AUX ORIGINES DES CULTURES SLAVES", BAD HOMBURG (RFN) 14-18 GRUDNIA 1987 R.

Impreza zorganizowana została przez Département de Slavistique, Université de Paris-Sorbonne oraz przez Werner-Reimers-Stiftung (fundację powołaną przez przemysłowca z Bad Homburg, w celu inspirowania i finansowania różnego typu konferencji naukowych). Obrady pod przewodnictwem A. Gieysztorą otworzył w siedzibie fundacji jej dyrektor, K. von Krosigk. Miały one roboczy charakter, toteż zgromadziły jedynie 19 uczestników z: Polski (7 osób), Francji i USA (po 3 osoby), Belgii (2) oraz po jednym przedstawicielu z Czechosłowacji, Grecji, NRD i ZSRR.

Problematyka referatów była zróżnicowana pod względem chronologii rozpatrywanych zjawisk i dotyczyła kilku grup tematycznych. Etno- i topogenezie Słowian w świetle danych archeologicznych poświęcone były trzy wystąpienia: J. Herrmann, *On the origin of Slavic culture during the Period of Great Migrations – between the Classical Age and the Middle Ages*; K. Godłowski, *The problem of original sites of the Slavs*; H. Zoll-Adamikowa, *Remarks on the origin of the Slavic funeral rites*. Do nich należy jeszcze zaliczyć opracowanie V. V. Sedova, *Entstehung*

der Ostslawen, którego tekst został nadesłany uczestnikom przez autora, gdyż sam nie mógł wziąć udziału w kolokwium.

Dalsze trzy referaty koncentrowały się wokół dziejów i charakterystyki Słowian na podstawie bizantyńskich źródeł pisanych: G. G. Litavrin, *Nouvelles remarques sur l'organisation sociale et les activités des Slaves dans les Balkans aux VIe-VIIe siècles (d'après les sources écrites)*; G. Majeska, *The Byzantines on the Slavs*; P. Yannopoulos, *Les Slaves chez Ménandre le Protecteur*.

Duża część wypowiedzi była uzupełnieniem właściwej problematyki etnogenetycznej, przedstawiając poglądy w polskiej i rosyjskiej literaturze pięknej na temat pochodzenia i wczesnej historii Słowian: A. Borowski, *The Slavic problem in Polish literature in 15th-18th century*; M. Korytowska, *Romantisme et mythologie des origines slaves*; S. Jaworski, *Le mythe des origines dans la littérature polonaise du XIXe siècle*; L. Stomma, *Les origines mythiques de la Pologne – la version destinée aux enfants*; L. Suchanek, *La Slavie ancienne dans la littérature romantique russe*.

Odrębna grupa referatów dotyczyła religii i pogańskich wierzeń Słowian: Z. Váňa, *The origins and internal structure of Slavic paganism*; A. Gieysztor, *Perun et Veles – un binôme mythologique*; M. Znayenko, *The Belbog and Černebog concept in Slavic mythology*; P. Malingoudis, *Quelques pratiques païennes des Slaves à l'époque ancienne. Le témoignage du Pseudo-Césaire*; F. Conte, *La place des animaux dans les cultures slaves. Une étude de cas: Vuk et le loup*; J. Blankoff, *Archéologie et arts appliqués – témoins tenaces des survivances du paganisme slave*.

Na zakończenie obrad odbyło się tzw. posiedzenie Okrągłego Stołu, poświęcone prezentacji bibliografii do początków Słowian, skompletowanej przez A. Powell na podstawie zasobów biblioteki Kongresu w Waszyngtonie (ponad 800 pozycji zwartych i tytułów czasopism, jakie ukazały się w okresie ostatnich 20 lat). Zestawienie to, po koniecznych poprawkach i uzupełnieniach, do czego zobowiązali się przyczynić także inni uczestnicy imprezy, ma zostać opublikowane łącznie ze wszystkimi referatami wygłoszonymi na kolokwium w wydawnictwie przygotowywanym przez Département de Slavistique, Université de Paris-Sorbonne.

Cennym elementem konferencji były ożywione dyskusje (zwłaszcza po wypowiedziach J. Herrmanna, K. Godłowskiego, Z. Váni i A. Gieysztor), toczone zarówno na sali obrad, jak i w czasie licznych spotkań towarzyskich organizowanych przez Werner-Reimers-Stiftung. Uczestnikom umożliwiono też zwiedzenie słynnego pogranicznego *castrum* rzymskiego z I-III w. n.e. w pobliskim Saalburg (góry Taunus) i związanego z nim muzeum archeologicznego.

Helena Zoll-Adamikowa